Jüdische Pester Zeitung.

י י ד י ש ע

פעסטער צייטונג

אויף דיעזע צייטונג קאנן מאן יעדען טאג פרענומעריערן אונד דער פרענומעראציאנס-טערמין בעגיננט מיט דעם [illegible] דעם ערסטען בלאטטעס.

דיא רעדאקציאן בעפינדעט זיך אין פעסט אלט-גאססע נ' 1, וואהין מאן אויך דיא פרענומעראציאנס-געלדער צו זענדען בעליעבט.

דיעזעס בלאטט ערשיינט דרייאמאל וואָכענטליך (מאנטאג, מיטטוואך אונד פרייטאג.)

אונד קאסטעט

פיר עסטרייך-אונגארן
גאנציאהריג 10 גולדען עסט.-וועהר.
האלביאהריג 5 " " "
פיערטעליאהריג 2 גול' אונד 50 קר' ע.-וו.

פיר'ס אויסלאנד
גאנציאהריג 11 גולדען עסט.-וועהר.
האלביאהריג 5 גול' אונד 50 קר' ע.-וו.
פיערטעליאהריג 2 " " 75 " " "

Nr. 130, ניינטער יאהרגאנג — פעסט, פרייטאג כו חשון ה'ת'ר'ל'ח — Pest, den 2. November 1877.

דער קריעג.

מיט דען טירקען געהט עס ליידער אבווערטס. זייט דעם 28-טען אָקטאָבער איזט אויך דיא לאגע דער טירקען אין פלעוונא, דיא ביז יעטצט זאָ גלענצענד וואר, איינע זעהר ערנסטע געוואָרדען. נאכדעם דיא רוסען אם 24-טען אָקטאָבער דען טירקישען אָרט גאָרני-דובניק ערשטירמטען, קאָננטען זיא שאָן פיער טאגע דאראויף אויך דיא קליינע טירקישע פעסטונג טעליש איינגעהמען. היעדורך ווירד יעטצט דיא שטראסע צווישען פלעוונא אונד זאָפיא פאָן דען רוסען בעהערשט, אונד אָסמאן פאשא האט פאָרלייפיג קיינע האָפפנונג, נייע פערשטערקונגען אונד נייע צופוהרען צו ערהאלטען. דיא רוסען האבען זיך יעטצט אין טעליש אונד אין גאָרני-דובניק זעהר גוט בעפעסטיגט, אונד שעפקעט פאשא, וועלכער צווישען אָרהאניע אונד ראדאָמירצא שטעהט, איזט ניכט מעהר שטארק גענוג, אום וויעדער דיא רוסען אויס דיעזען צווייא בעפעסטיגטען שטעללונגען צו פערדרענגען. דעם קאָממאנדאנטען פאָן טעליש, נעמליך דעם באקיר פאשא, איזט עס זעהר צו פערארגען, דאס ער זיך געפאנגען נעהמען ליעס אונד זיך ניכט מיט זיינער ארמעע ליעבער נאך ראדאָמירצא צוריקצאָג. זאָ גוט וויא זיך דיא 300 טירקען פאָן טעליש דורכשלאגען קאָננטען, זאָ העטטע זיך אויך באקיר פאשא מיט זיינען דרייא באטאליאָנס דורכשלאגען אונד זיך אין ראדאָמירצא מיט דער ארמעע שעפקעט פאשאס פעראייניגען קאָננען. — ווער וויים, וויא שלעכט דיא לאגע דער טירקען צווישען טעליש, אָרהאניע אונד זאָפיא איזט, דאס זיא זאָ לייכט צו בעקעמפפען זינד!

דיא רוסען אים פלעוונא קאָננען יעטצט מיט דער אומשליעסונג פלעוונאס בעגיננען, אונד דיא ערשטירמונג אונטערנעהמען. וויר האָפפען, דאס עס דעם טאפפערן אָסמאן פאשא געלינגען ווירד, אויך דיעזען גראָסען פינפטען אנגריף דער רוסען זיעגרייך צוריקצושלאגען; אבער ווען עס דעם אָסמאן פאשא ניכט באלד געלינגט, דיא רוסען אויך צו פערדרענגען; ווען ער אויף איינע נייע פערשטערקונג ניכט מעהר רעכנען קאנן: זאָ מיסטע איינמאל דאָך דיא צייט קאָממען, וואָ ער ענטוועדער דער רוסישען איבערמאכט אונטערליעגט, אָדער וועגען מאנגעל אן פולווער אונד לעבענס-מיטטעל געצוואונגען זיין ווירד, זיך צו ערגעבען!

דיא רוסען האבען יעטצט איהרע הויפט-מאכט געראדע געגען פלעוונא געריכטעט, זיא וויענדען אללעס מאגליכע אן, אום זיך נור צוערסט דען געפעהרליכען אָסמאן פאשא פאָם האלזע צו שאפפען. טראָטץ קעלטע אונד שלעכטער וויטטערונג, דיא יעטצט אין בולגאריען הערשען, וואָללען זיא דאָך נאָך ביז צום איינטריטטע דעם אייגענטליכען ווינטערס איינען שטורם געגען פלעוונא אויספיהרען, אום זיך ערסט דאנן וועגען ווינטער-קוארטיערע אומזעהען צו קאָננען.

אָסמאן פאשא אונד זיינע טאפפערע ארמעע העטטען עס פערדיענט, דאס פיר איהרע בעפרייאונג עטוואס געטהאן ווערדע. אבער סוליימאן פאשא אים אָסטען קאנן יעטצט צור הילפע אָסמאנס ניכטס אונטערנעהמען, דא ער זעלבסט דורך דיא ארמעע דעם רוסישען קראָנפרינצען זידליך פאָן רוסטשוק אין אנשפרוך גענאָממען ווירד, אונד איינערדעם איזט ראסגראד פאָן פלעוונא 25 מייליען ענטפערנט. — רעאוף פאשא מיט וויעדער מיט זיינער בעדייטענדען טירקישען ארמעע אים שיפקא-פאסע צוברינגען, אונד קאנן דאהער צור בעפרייאונג אָסמאן פאשאס עבענפאללס ניכטס אונטערנעהמען. איינציג אונד אלליין פאָן קאָנסטאנטינאָפעל אויס קאָננטע מאן פיר פלעוונא עטוואס טהון, דענן דאָרט שטעהט נאָך פיעל איבערפליססיגעס מיליטער. ווען דאס טירקישע קריעגס-מיניסטעריאום דען בעפעהל ערטהיילט, דאס זיך אללע טירקישען ארמעען פאָן דער סערבישען גרענצע, אויס אדריאנאָפעל אונד אויס אנדערען געגענדען נאָך אָרהאניע צו שעפקעט פאשא בעגעבען זאָללען, דאנן קאָננטע בינגען 14 טאגען איינע נייע ארמעע פאָן 100000 טירקען בייא ראדאָמירצא שטעהען אונד איינען גליקליכען קאמפף געגען דיא רוסישען בעלאגערער אייפנעהמען. איינע זאָלכע אונטערנעהמונג קאָננטע ניכט נור דיא בעפרייאונג אָסמאן פאשאס, זאָנדערן אויך דען רוסען איינע גראָסע ניעדערלאגע פערארזאכען.

איינע קאָנסטאנטינאָפעלער דעפעשע פאָם 31-טען אָקטאָבער בראכטע נון אויך פאָלגענדע מעלדונג: דיא ביזהעריגע האָפפנונגס-פאָללע שטיממונג אונטער דען טירקישען שטאאטס-מעננערן איזט געוויכען — אונד ערנסטע בעזאָרגניססע זינד איינגעטרעטען! — מאן פירכטעט, דאס זיך אָסמאן פאשא אין פלעוונא ניכט לאנגע האלטען ווירדע. מאן האט דאהער אללע טירקישען ארמעען, דיא זיך ביז יעטצט אין קאָנסטאנטינאָפעל איינגעהאלטען האבען, נאָך זאָפיא געשיקט, אונד האָפפט אויף דיעזע וויזע איינע גליקליכע ווענדונג פאָר פלעוונא הערבייצופיהרען. — דיא טירקישען צייטונגען געשטעהען צו, דאס באקיר פאשא, וועלכער דען אָרט טעליש פערטהיידיגטע, זיך מיט דרייא טירקישען באטאליאָנען דען רוסען ערגעבען האבע.

איינע ביקארעסטער דעפעשע פאָם 31-טען אָקטאָבער מעלדעטע: מאן בערעכנעט היער דיא אנצאהל דער רוסען אים פלעוונא אויף 130000, דיא אנצאהל דער רוסישען קאנאָנען אום פלעוונא בעטראָגט 550. אינדעססען בעצווייפעלט מאן נאָך אימממער, דאס דיא איינאהמע פאָן פלעוונא זאָ לייכט געלינגען ווערדע. טראָטצדעם שאָן פיעלע דאראויף רעכנען, דאס פלעוונא אין אייניגען טאגען פאללען מוס.

איבער דיא שלאכט בייא גאָרני דובניק ווירד יעטצט נאכטרעגליך פאָלגענדעס געמעלדעט: רוסישער-זייטס וואָרען אן דעם קאמפפע 14000 מאנן בעטהייליגט. דיא רוסישען שיטצען עראָפפנעטען דען קאמפף אונד ערליטטען דיא העפטיגסטען פערלוסטע. איין אָבערסט וואורדע געטאָדטעט, איינער פערוואונדעט, 23 אָפפיציערע אונד 1333 געמיינע זינד טאָדט אונד פערוואונדעט. דיא שלאכט בעגאנן אים 8 אוהר מאָרגענס אונד דויערטע ביז 6 אוהר אבענדס. דיא טירקישען שטעללונגען וואורדען ערסט נאָך דעם דריטטען שטורם-פערזוכע גענאָממען. דיא טירקען קעמפפטען העלדענמיטהיג. דיא פערלוסטע בעטראגען 4000 מאנן טאָדטע אונד איבער 4000 געפאנגענע. דיא רוסען בעפעסטיגטען גאָרני דובניק אונד טעליש.

אללעס זיעהט יעטצט וויעדער מיט גראָסער נייגיערדע אויף פלעוונא. מאן איזט אויף דען אויסגאנג זעהר געשפאננט. דיא הויפט-פראגע בלייבט אימער, וויא גראָס דיא מאכט אָסמאן פאשאס איזט, אונד וויא לאנגע ער זיך האלטען קאָננען ווירד? נאָך אייניגען בעריכט-ערשטאטטערן, זאָלל אָסמאן פאשא מיט פולווער אונד לעבענס-מיטטעלן אויף זעהר לאנגע צייט הינויס געניגענד פערזעהען זיין, אונד זיינע ארמעע ווערע הייטע נאָך גראָסער אלס פאָר מאָנאטען, דא ער אינצווישען בעדייטענדע פערשטערקונגען ערהיעלט. — אנדערע וויעדער גלויבען, דאס אָסמאן פאשא נור נאָך פיר צווייא ביז דרייא וואָכען מיט פולווער אונד לעבענס-מיטטעלן פערזעהען איזט, אונד דאס דיא אנצאהל דער טירקען אין פלעוונא קוים 60000 בעטראָגט. — זעלבסטפערשטענדליך ווירד אָסמאן, ווען ער מאנגעל אן לעבענסמיטטעל האט, זיך ניכט רוהיג אויסהונגערן לאססען, זאָנדערן דען דורכברוך אויף אירגענד וועלכע וויזע פערזוכען. — —

דער רוסישע קאיזער וויל יעטצט דורכאויס זיינע עהרע אונד דיא עהרע זיינער ארמעע רעטטען אונד זיך דאנן וויעדער נאָך פעטערסבורג בעגעבען. פאָן דאָרט אויס וויל ער נאָך קאָנסטאנטינאָפעל דיא שווערען פריעדענס-בעדינגונגען דיקטירען. ביז ער זיינע מיליטערישע עהרע ניכט הערגעשטעללט האט, וויל ער פאָן פריעדענס-פערמיטטעלונגען גאר ניכט האָרען. דיא רוסישען פאָדערונגען אן דיא טירקייא קעננען אונזערע לעזער נאָך אויס דען קאָנסטאנטינאָפלער קאָנפערענץ-פערהאנדלונגען. רוסלאנד וואָללטע, דאס בולגאריען פאָן דער רוסישען ארמעע זאָ לאנגע בעזעטצט בלייבע, ביז דיא זעלבסט-שטענדיגקייט אונד פרייהייט דער קאטהאָלישען בולגארען געניגענד גאראנטירט אונד זיכערגעשטעללט זינד. זאָללטע נון הייטע רוסלאנד זיעגען, וואס גאָטט פערהיטען מאָגע, דאנן ווערדען זיינע פאָדערונגען גאר קיינע גרענצען מעהר האבען.

הייטע פריה זינד היער פאָלגענדע דעפעשען איינגעטראָפפען:

פ ע ט ע ר ס ב ו ר ג 1-טען נאָוועמבער, א מ ט ל י ך. אין דען לעטצטען שלאכטען בייא גאָרני-דובניק אונד טעליש אם 24-טען אונד 28-טען אָקטאָבער וואורדען צוזאממען 7000 טירקען געפאנגען, דארונטער 2 פאשאס, 200 אָפפיציערע, 3 ענגלענדער אונד 1 פראנצאָזע, דיא פרייוויללינג אין דער טירקישען ארמעע דיענטען. וועגען דיעזער בעדייטענדען ניעדערלאגע דער טירקען מוסטע זיך שעפקעט פאשא מיט זיינען רעגימענטערן אויס ראדאָמירצא צוריקציעהען. דיא בריקע פאָן ראדאָמירצא איזט אונבעשעדיגט אין רוסישען הענדען געבליעבען. — שעפקעט פאשא בעפעסטיגטע זיך יעטצט אין דער אומגעבונג פאָן אָרהאניע.

פ ע ט ע ר ס ב ו ר ג 1-טען נאָוועמבער. דיא רוסישען ארמעען אין אזיען אונטער דען גענעראלען הייימאנן אונד טערגוזאקאָף האבען זיך פעראייניגט אונד דיא טירקען בייא קאָפריקאָי אנגעגריפפען, צווייא טירקישע באטאלליאָנס וואורדען פאָן איהרער הויפט-ארמעע אבגעשניטטען אונד געפאנגען; דיא רוסען זינד נון אין קאָפריקאָי, וועהרענד זיך מוכטהאר אונד איסמאיל געגען ערצערום צוריקציעהען מוסטען.

ק אָ נ ס ט א נ ט י נ אָ פ ע ל 1. נאָוועמבער. מוכטהאר אונד איסמאיל פאשא פערליעסען נאָך אייניגען געפעכטען מיט דען רוסען דען אָרט קאָפריקאָי אונד צאָגען זיך נאָך ע ר צ ע ר ו ם. דיא רוסען ריקען נאָך. פאָר ערצערום ווערדען דיא בעסטען פערטהיידיגונגס-מאסרעגעלן געטראָפפען. פערשטערקונגען זינד איינגעטראָפפען.

קאננטליך זייט דעם 16-טען מאי דיעזעס יאהרעס אומגעבען האט, צו פעראבשיעדען אונד זיך מיט איינעם פאָרטשריטטס-מיניסטעריאום צו אומגעבען. דאס איזט איין געוואלטיגער ערפאָלג, וואָדורך דער פאָרטבעשטאנד דער רעפובליק מינדעסטענס פאָרלייפיג אלס פאָללקאָממען געזיכערט ערשיינט. —

* (דאס 1878-ער באָדשעט.) געסטערן האט דער אונגארישע פינאנצ-מיניסטער דיא פאָראוים-בערעכנונג דער שטאאטס-איינגאהמען אונד אויסגאבען פיר דאס יאהר 1878 דעם רייכסטאגע פאָרגעלעגט. אים יאהרע 1878 ווערדען נון דיא שטאאטס-אויסגאבען 233,471,080 גולדען אונד דיא איינגאהמען נור 217,136,000 גולדען בעטראגען. דורך דאס נייע בראננטוויין-שטייער-געזעטץ אונד איין נייעס שטעמפעל-געזעטץ ווערדען דיא איינגאהמען אום 1½ מילליאָנען פערמעהרט ווערדען — אונד זאָמיט ווערדען אים יאהרע 1878 אום 15,634,060 גולדען מעהר אויסגאבען אלס איינגאהמען זיין, וואס נון איין בעדייטענדעס "דעפיציט" איזט. —

* (וויא איין גייסטליכער פיר איינען יודען ביטטעט.) אין אונזערער פרייטאג-אויסגאבע בראכטען וויר דיא נאכריכט, דאס איין גייסטליכער איינע אידיענין ביים קאָניגע האטטע, ביא וועלכער ער אום דיא בעגנאדיגונג איינעס איינגעקערקערטען יודען באט. — נון ווירד יעטצט היעריבער געמעלדעט, דאס דיעזער גייסטליכע אים טאלנא איזט אונד יאזעף פעטשי הייסט. דיעזער גייסטליכע איזט זייט 35-יאהרען אלס פאטער דער ארמען אים גאנצען קאָמיטאטע בעקאננט, בעליעבט אונד פערעהרט. דער יודע, פיר דען ער זיך ביים קאָניגע פערווענדעטע, לעבטע 30 יאהרע הינדורך אין טאלנא אין גוטען פערהעלטניססען אונד וואר אלס בראווער מאנן בעקאננט. איין לאנגוויעריגער פראצעס בראכטע איהן אום זיין גאנצעס פערמאגען. מאן האפפט נון איינע באלדיגע בעגנאדיגונג פאָם קאָניגע. —

* (שקאנדאלע אים טעמפעל.) זא וויא יעטצט לייידער ביינאהע איבעראלל, זא גיבט עס אייך אינטער דען קאשויער איזראעליטען צווייא פארטייען מיט צווייא פארשטעהערן, נאטירליך וויל יעדער פארשטעהער דער אבער-הערשער זיין אונד דען טעמפעל פיר זיך נעהמען. דיא אנגעלעגענהייט קאם זאגאר פאר דיא שטאדטהויפטמאננשאפט, אונד דיעזע אָרדנעטע אן, דאס איינע פארטייא נור ביז 8 אוהר פריה דען טעמפעל בענוטצע, וואראויף זאדאנן דיא אנדערע פארטייא אין דען טעמפעל געהע. פאָריגען זאמסטאג וואר אבער דיא ערסטע פארטייא ביז 8 אוהר מיט איהרעם געבעטע נאך ניכט פערטיג, דער פאָרשטעהער דער אנדערן פארטייא האלטע דעסהאלב פאנדורען הערבייא, אום דיא ערסטע פארטייא הינויסצו-ווערפען. דיעזע ערסטע פארטייא מוססטע זיך דאהער מיט דעם געבעטע אויסעראָרדענטליך בעאיילען, דאמיט קיין שקאנדאל ענטשטעהע. — (עס איזט איין זאָלכער פאלל האָכסט טרויריג. ווארום זאָללטען זיך עבען אין דער סינאגאָגע אללע שקאנדאלע אבשפיעלען? בעפאָר דיא "טרעננונג" אין אונגארן וואר, דא גלויבטע מאן, דיא שקאנדאלע ענטשטעהען נור וועגען דער צווייא פארטייען, נעמליך נעאָלאָגען אונד אָרטהאָדאָקסען, דיא אין דער סינאגאָגע זיך ניכט מיט איינאנדער פערטראגען קאננען. אין קאשוי איזט יעדאָך דיא "טרעננונג" דורכגעפיהרט. — אונד דאָך קאָממען אין דער אָרטהאָדאָקסען סינאגאָגע זאָלך' ערגערליכע אויפטריטטע פאָר!)

* (איין ערשלאגענער "גייסט".) קאנן אייך איין "גייסט" ערשלאגען ווערדען? געוויס ניכט, דאָך וואָהל אירגענד יעמאנד, דער זיך אלס איינען "גייסט" פערשטעללט. אויף איינער פוסטא אונווייט טיסאָ-עסלאר (סאבאָלטשער קאָמיטאט) פערשטעללטען זיך נעמליך צווייא הערר-שאפטליכע דיענער אלס "גייסטער" אונד זוכטען אום מיטטערנאכט, דיא בעוואָהנער דער פוסטא אין שרעקען צו יאגען. איין מוטהיגער יונגע ראפפטע זיך יעדאָך מיט איינער היי-גאבעל אין דער האנד אויף אונד שטירצטע זיך אויף דיא גייסטער מיט דעם רופע: ווער זייד איהר? — אלס קיינע אנטוואָרט ערפאָלגטע, פערזעטצטע ער איינעם דיעזער "גייסטער" מיט דער היי-גאבעל איינען זאָלכען געוואלטיגען היעב אויף דען קאָפף, דאס דער געטראָפפענע לעבלאָז צוזאממענזאנק. דער אנדערע איילטע נאטירליך איילינגסט דאפאָן. נון איזט מאן איבערצייגט, דאס דיא ביידען וואָהל ניע "גייסטער" וואַרען, דאָך האט איינער פאָן איהנען ביי דיעזעם טרויריגען שפאסע זיינען "גייסט" אויסגעהויכט!

נייעסטעס.

דיא הייטע פריה היער איינגעטראָפפענען רוסישען דעפעשען מעלדען: 1) דאס ביי דעם געפעכטע זידליך פאָן רוסטשוק, וועלכעס אם 24-טען אָקטאָבער שטאטטגעפונדען, דיא רוסען נור 4 אָפפיציערע אונד 300 מאנן פערלאָרען האבען. — 2) דאס דיא רוסען אין אזיען שאָן נעבען קאָפריקאי שטעהען, זאָ דאס דיא רוסען פאָן דען טירקען שאָן נור דרייא שטונדען ענטפערנט זינד. 3) דאס דער איגענטליכע הויפט-שטורם אויף פלעוונא מאָרגען, אם 1-טען נאָוועמבער, ערפאָלגען ווירד. — איינע קאָנסטאנטינאָפלער דעפעשע מעלדעט, דאס ביי דער רוסישען איינגאהמע פאָן גאָרני-דובניק 1 רוסישער גענעראל געטאָדטעט וואורדע, וועהרענד צווייא רוסישע גענעראלע אונד צוואָלף רוסישע אָפפיציערע פערוואונדעט וואָרדען זינד.

דיא הייטע אום 3 אוהר נאכמיטטאג איינגעטראָפפענען דעפעשען מעלדען: 1) דאס מוכטהאר פאשא אונד איסמאיל פאשא נאָך אימטער ביי קאָפריקאי שטעהען. 2) דאס קאגיסמאן אין אזיען (בעפינדעט זיך אויף אונזערער קארטע נ׳ 89) פאָן דען רוסען בעזעטצט איזט. 3) דאס קארס פאָן דען רוסען בעלאגערט אונד בעשאָססען ווירד. (וויא אָפט האבען וויר דאס שאָן געהאָרט?) — 4) דאס אם 29. אָקטאָבער דיא רוסען ביי סלאָבאָציא (זיעהע נ׳ 72) געשלאגען וואורדען. 5) דאסס דאס רוסישע באָמבארדירען אויף רוסטשוק גאר קיינען שאדען אנריכטעט. 6) דאס דיא טירקען אים שיפקא-פאסע איינען אנגריף דער רוסען צוריקשלוגען. 7) דאס איינע 1500 מאנן שטארקע טירקען-פיינדליכע בולגארען-באנדע פאָן דען טירקען געשלאגען וואורדע, 600 בולגארען וואורדען געטאָדטעט, דיא טירקען נאהמען פאָן איהנען 1200 שטיק פיעה וועג.

פרענומעראציאָנס-איינלאדונג.

וויר ערזוכען אונזערע געעהרטען פרענומעראנטען, דערען פרענומעראציאָנסטערמין אם 1. נאָוועמבער צו ענדע געהט (וואס נאגין דייטליך אויף איהרער "אדרעס-שלייפע" אנגעצייגט איזט) איהרע פרענומעראציאָן זאָפאָרט צו ערנייערן, דאמיט וויר איהנען דיא בלעטטער אונאונטערבראָכען פאָרטשיקען קאננען.

געשעפטסבעריכט

געטרייד-געשעפט. פאָן וויצען וואר געסטערן מעסיג צו מארקטע געבראכט, דער פערקויף וואר גוט. פערקויפט וואורדען 12000 מעטצען.

וויענער שלאכט-פיעהמארקט. דער אויפטריעב אויף דעם וויענער שלאכט-פיעהמארקטע אם 29-טען ד. מ. בעטרוג 3307 שטיק. דאפאָן וואַרען: 1421 אונגארישע, 1336 פאָלנישע אונד 250 דייטשע. — דיא פרייזע שטעללטען זיך פער 100 ק״ג: אונגארישע מאסט-אָכסען 54 — 62 גול. פאָלנישע 57 — 60 גולד. דייטשע 57—61 גולדען.

פעראנטוואָרטליכער רעדאקטער: מאיר ברי״ רייז.

דאוויד בלייער

קורצ- אונד ווירק-וואַרען-גראָסהענדלער

בודא-פעסט, וואיצנער-בולעווארד, מאראָקקאנערהויז.

עמפפיעלט זיין רייכסאָרטירטעס לאגער אללער גאטטונגען ריבבאָנ-בענדער, זיידען-בענדער, אטלאס-בענדער, סאממט-בענדער אונד וואש-בענדער. פערנער אללע גאטטונגען צווירנע אונד נעה-זיידע, זאָ וויא שפיל-גארנע, שטריק-גארנע אונד מיללע-גארנע. שטרימפפע, זאָקען, יעשע אונד קראוואטען פיר העררען אונד דאמען. — זעהר גראָסעס לאגער פאָן שטרוקם הוקסער לייבעל אונד האָזען. וואלכשוהע, טאפאנקען, שאלס, הויבען, האנדשוהע, זאָ וויא אללער אנדערן ווירק-וואַרען פיר דען ווינטער. אונד איבערהויפט אללער אין דיעזעס פאך שלאגענדען ארטיקעל צו דען בילליגסטען פרייזען.

פרוכט- אונד מעהל-פרייז-טאבעללע.

פריכטע		קוואליטעט פער העקטאל.	פער 100 קילאגר.
וויצען	נייער באנאטער	—	—.—.—.—
"	"	75	10.20—10.30
"	"	76	10.40—10.55
"	"	77	10.65—10.80
"	"	78	11.95—11.95
"	"	79	11.15—11.25
"	"	80	11.30—11.40
"	טהייס	—	—.—.—.—
"	"	75	10.60—10.75
"	"	76	10.85—10.90
"	"	77	11.—11.15
"	"	78	11.25—11.40
"	"	79	11.45—11.50
"	"	80	11.60—11.70
"	פעסטער באדען	—	—.—.—.—
"	"	75	10.25—10.35
"	"	76	10.40—10.50
"	"	77	10.55—10.60
"	"	78	10.65—10.70
"	"	79	10.75—10.90
"	"	80	11.95—11.05
"	ווייסענבורגער	—	—.—.—.—
"	"	75	10.50—10.65
"	"	76	10.75—10.80
"	"	77	10.90—11.05
"	"	78	11.15—11.20
"	"	79	11.35—11.40

פריכטע	קוואליטעט פער העקטאל.	פער 100 קילאגר.
קאָרן	72	7.60—7.40
גערסטע מאלץ	62	8.90—7.90
גערסטע פוטטער	62	7.50—7.30
האפער	41	6.80—6.70
קוקורוץ באנאטער		7.60—7.55
אנדערער	73	7.50—7.45
הירזע		—.—.—.—

טערמין			פער 100 קילאגר.
וויצען	פער	אָקטאָבער	10.70
			—.—
		פריהיאהר	10.90
קוקורוץ			7.10
נערסטע			—.—
האפער		אָקטאָבער	6.60 —
			—.—
רעפס			—.—

באללען-מעהל

נומער	פער 100 קי.	קר. פל.
נומער	0	23 60
"	1	23 —
"	2	22 40
"	3	21 80
"	4	20 75
"	5	20 —
"	6	18 40
"	7	16 50
"	8	13 60
"	8½	11 40
שפיריטוס: אלטער הבורונג פרעזענטער		36.40
נייער קארטאפעל		34.50

קורז-טאבעללע פאָם 30. אָקטאָבער

געלד-קורז

	קר.	פל.
זילבער-אגיא	104	20
דוקאטען	5	64
קאממערציאל-אונגארישע 8 גולדען גאלד-שטיק (20 פראנקס)	9	49
נאפאלעאנדאר	9	40
דייטשע רייכסבאנקנאטען	58	30
20 מארקשטיקע	11	64
פאפיער רובעל	1	15

לאָזע

	קר.	פל.
1839-ער ראטהשילד-לאזע גאנצע	310	—
דיעזע פינפטעל	310	—
1854-ער 4 פראצענטיגע שטאאטס-לאזע	106	25
1860-ער גאנצע	110	75
דיעזע פינפטעל	120	25
1864-ער לאזע צו 100 גולדען	133	25
דיעזע 50	133	—
דאנוי רעגולירונגס	25	—
טייסען-לאזע	14	50
קרעדיט-לאזע	161	75
סאלם-לאזע צו 40 גולדען	28	75
דאנוי-דאמפפשיף-100-גולדען-לאזע	91	50
אינצבורגער לאזע	17	—
[illegible] צו 10 גולדען	12	75
[illegible] 21	14	50
[illegible] 40	28	75
[illegible] 40	27	—
[illegible] 10	13	50
[illegible] 40	39	75

לאָזע

	קר.	פל.
יאלאוויגער לאזע צו 20 גולדען	15	—
סט. גענאיס 40	29	50
סטאניסלויער 20	20	50
פרינצעסער 100	120	—
דיעזע 50	60	—
וואלדשטיין 20	22	25
ווינדישגרעטצער 20	28	—
אונגארישע פרעמיען-לאזע צו 100 גולד.	79	—
דיעזע צו 50 גולדען	78	50
וויענער לאזע	91	50

ווערטה-פאפיערע

	קר.	פל.
אונגארישע גרונדענטלאסטונגען	79	50
טעמעשוואר-באנאטער	77	—
זיבענבירגישע	74	—
גאליציעשע	85	60
בוקאווינער	82	—
אונגארישע אייזענבאהן-אנלעהן	97	50
ווייןצעהענט-אבלעזונגס-אבליגאציאנען	76	25
פאנדבריעפע דער אונגארישען באדענקרעדיט-איש צו 5 איינהאלב פראצענט	91	20
דער אונגארישען היפאטהעקען באנק צו 5 איינהאלב פראצענט	79	50
דער אונגארישען אללגעמיינען באדענקרעדיט-אנשטאלט צו 5 אונד איינהאלב פראצענט	—	—
דיעזע צו 6 פראצענט	—	—
דער פעסטער קאממערציאל-באנק	83	—

Eigenthümer u. verantwortlicher Redakteur M. REIS

Budapest, 1877. Druck v. M. Burian, Marokkanerhof.

חיים ג . . . אין ב . . . (וויר וואללען דען נאמען דעם ארטעס אונד דעם ראבבינערס ניכט הערויסשרייבען) האט פיר איין קליינעס געהאלט רעכט פיעל צו טהון. ער האט יעהרליך בלאס 400 גולדען געהאלט, וואפיר ער דיא „הוראה“ פערזעהען, אללוואבענטליך איינע דרשה זאגען אונד איבערדיעס אין דער שולע דען רעליגיאנס-אונטערריכט ערטהיילען מוס. „דער דלות קריעגט זיך!“ — לויטעט איין יידישעס שפריכווארט. דער פאן נאהרונגס-זארגען האלב ערדריקטע ראבבינער בעפאנד זיך אין פאלגע דעססען אימער אין גערייצטער לוינע. עס ענטשטאנדען צווישען געמיינדע אונד ראבבינער זעהר הייפיג העפטיגע שטרייטיגקייטען. דא ער יעדאך זיינע ראבבינערשטעללע ניכט אויפגעבען וואללטע, ווארען פאסט אללע געמיינדע-מיטגליעדער בערייטס ענטשלאססען, זיך וועגצוציעהען אונד דען ראבבינער מיט דער סינאגאגע אלליין צוריקצולאססען. — איינינע צאגען ווירקליך וועג, דער ראבבינער פאנד זיך היעדורך אין דען „נדבות“ געשמעלערט, אונד ווארדע נור נאך גערייצטער לוינע. אין זיינען אללוואבענטליכען „דרשות“ ליעס ער אויך דיא לייטע זיינען טיעפען אונוויללען פיהלען. ער נאנגטע זיא, „מחללי שבת“, „חזיר-פרעססער“, „שונאי ישראל“ או' ז' וו'. — דיא לייטע וואוסטען זיך נור דאדורך צו העלפען, דאס זיא וועהרענד דער גאנצען „דרשה“ לויט אויפלאכטען אונד זיך איבער דיא אויסשפראכע דעם ראבבינערס לוסטיג מאכטען. דאס וואר נאך ניכט גענוג. יע מעהר ער זיינען לייטען „מוסר“ זאגטע, דעסטא מעהר זוכטען דיעזע אויסצושפרענגען, דאס אויך ער איין „קל“ זייא. — זא ווארדע בעהויפטעט, דאס דער ראבבינער אם היילינגען שבת איין זאק-טוך טראגע, אבגלייך אים ארטע קיין „עירוב“ וואר. איבערדיעס זאלל זיך דערזעלבע וועהרענד דער דרייא-וואכען געבאדעט האבען. יא ר' נאטעל שמש בעהויפטעטע זאגאר, דאס דער ראבבינער אם שבת זיך דאס קאפפ-האאר אונד דען בארט אויסגעקעממט. אלס דער ראבבינער איינסט אין זיינער דרשה זיך דאריבער אויסליעס, דאס פיעלע אונטער דען געמיינדע-מיטגליעדערן מיט איינעם „מעססער“ זיך ראזירען, שריע איהם ר' נאטעל שמש געראדעצו היניין: „עס ווערע מעהר „מצוה“, וועגן אויך דער רעבבע זיך מיט איינעם מעססער ראזירען ווירדע. עס איזט דיעס ניכט זאפיעל „עברה“, אלס וועגן מאן זיך אם שבת דען בארט אויסקעממט, מעהרערע האארע אויסרייסט אונד זא איינען „חלול שבת“ פעראיבט!“ דער ראבבינער וואר וועגען דיעזעס „פלפולים“ נאטירליך אויסער זיך פאר צארן אונד — שליידערטע דעם ר' נאטעל שמש דאס „חומש“ אן דען קאפף. איין טיכטיגער „שמש“ לאסט עס יעדאך ניכט אויף זיך בערוהען, וועגן איין ראבבינער איהם, נאמענטליך דא ער אויך שוחט ובודק אונד נאמן וואר, איין „חומש'ל“ אן דען קאפף ווירפט. ער שוואור דעם ראבבינער ראכע. אונד ר' נאטעל שמש וואר אויך גאר ניכט אין פערלעגענהייט דאריבער, וויא ער דיעזע ראכע אויסאיבען זאלל, נאמענטליך דא ער אויף דיא אונטערשטיטצונג דעם פארשטעהערס, הערערן וו' ראזענפעלד, פאללקאממען רעכנען קאננטע. דער ראבבינער האטטע נאטירליך זיינען „שטענדער“ אבען נעבען דעם ארון הקדש. וועגן ער אלזא מיט דעם געזיכטע דער געמיינדע צוגעווענדעט וואר, קאננטע ער אויך לייכט היניין אין דיא ווייבער-שול בליקען. דאס בעניטצטע ר' נאטעל שמש, אום אין דער גאנצען קהלה אויסצושפרענגען, דאס דער ראבבינער אימער אין דיא ווייבער-שול היניינבליקט אונד צוואר גערארע נאך יענער געגענד, וואו דיא יונגע, אבער עבען ניכט אים בעסטען רופע שטעהענדע אלמנה רייכעלע איהרען פלאטץ האט. דאס וואר פיר דען ראבבינער איין פערניכטענדער שלאג. אין דער גאנצען קהלה ווארדע אויף אפפענער שטראסע איבער דיא וויטווע רייכעלע אונד דען ראבבינער געשפאטטעט. דער אונגליקליכע ראבבינער קאננטע זיך פאסט מעהר אויף קיינער גאססע צייגען. אללייין ער האטטע צו הויזע נאך וועניגער רוהע. דיא ראבבינערין ערפוהר נעמליך דאס גאססענגעקלעטשע, גלויבטע עס אונד פערביטטערטע איהרעם מאננע רעכט ארדענטליך דאס לעבען, וועהרענד זיא שוואור, נעכסטען זאמסטאג אין דער ווייבער-שול פאר אללער וועלט דער רייכעלע דיא אויגען אויסצוקראטצען. אם נעכסטען זאמסטאג, אלס דער ראבבינער אין דיא סינאגאגע גינג, מאכטע ער דיא בעמערקונג, דאס זיין שטענדער אומגעדרעהט אונד אן דען בארען פעסט גענאגעלט וואר. ער מוסטע דעמנאך מיט דעם געזיכטע צור מויער שטעהען, אהנע זיך דער געמיינדע צו-ווענדען צו קאננען. אונטער דען לייטען ענטשטאנד איין לאכען אונד קיכערן, אונד זאגטען זיא צו איינאנדער: „יעטצט ווירד ער ניכט מעהר צו דער רייכעלע היניינבליקען!“ — אין פאללסטער וואטה שטעללטע זיך דער טיעף בעליידיגטע ראבבינער אויף דיא קאנצעל, בעגאנן דיא „דרשה“, זאגטע איינינע ווארטע אונד פיעל אין איינע לאנגדויערנדע אהנמאכט. נאכמיטטאגס זאגטע דער הערצ- אונד געפיהל-לאזע פרעזעס ראזענבערג: „עס איזט קיין וואונדער, דאס אונזער ראבבינער אהנמעכטיג געווארדען; וויא עס שיינט, איזט דערזעלבע פאן דער רייכעלע „מעוברת“!“ — דיעזער גראבע וויטץ פאנד אונטער דען אונגעבילדעטען לייטען אויף דער שטראסע אונגעהייערן בייפאלל. דער ארמע ראבבינער קאננטע זיך ניכט מעהר העלפען; ער מוסטע געגען דיא הויפט-פערליימדער, נעמליך געגען דען פרעזעס ראזענבערג אונד געגען ר' נאטעל שמש, ביים געריכטע איינע קלאגע איינרייכען. דאס געריכט זאה איין, דאס דער ארמע ראבבינער אין פאללעם רעכטע זייא. עס שטעללטע זיך הערויס, דאס ער מיט דער רייכעלע, דיא אים גאנצען ארטע פעררופען וואר, נאך ניע איין ווארט געשפראכען האט. דאס געריכט פעראורטהיילטע דען פרעזעס ראזענבערג צו איינער געלד-שטראפע פאן 50 גולדען. ר' נאטעל שמש היינגעגען צו איינער 24 שטינדיגען ארדעסט-שטראפע. דער ריכטער פראגטע דיא פעראורטהיילטען: אב זיא ניכט אפפעללירען וואללען? — ר' נאטעל שמש אנטווארטעטע: „איך אפפעללירע ניכט; אבער זיא זינד מיר איין שאנעס געריכט! דער ראבבינער שליידערטע מיר דאס „חומש“ אן דען קאפף, דאפיר זאלל איך נאך איינגעשפעררט ווערדען!“ — דער רייכע פרעזעס ראזענבערג זאגטע: „איך אפפעללירע ניכט! עס איזט מיר 50 גולדען ווערטה, דאס דער ראבבינער דאך ניכט מעהר צו רייכעלע היניינבליכען קאנן!“ נון קעהרטע דער ראבבינער אין זיינע וואהנונג צוריק מיט זיינעם טרייריגען זיעגע. ער וואר ענטשלאססען, דען פראצעס פארטצוזעטצען אונד דען פרעזעס צו נאטהיגען, דאס ער דען שטענדער פאן זיינער בעפעסטיגונג אן דען בארען לאזלאזע. דער ארמע ראבבינער זאגטע נעמליך: „איך מוס דאך מיט דעם געזיכטע צור געמיינדע געווענדעט זיין, דאמיט איך דען גאטטעס-דיענסט איבערוואכען קאנן!“ — דא ערהאב זיך יעדאך דיא פרויא ראבבינערין אונד דאנגערטע דעם אונגליקליכען מאנגע צו: „דאס ליידע איך ניכט. דער שטענדער שטעהט יעטצט שאן גוט! 120 יאהרע זאלל דער פרעזעס לעבען; נון בין איך זיכער, דאס דוא ניכט וויעדער צו רייכעלע היניינבליקסט!“ — דער אונגליקליכע ראבבינער ווישטע זיך דען שווייס פאן דער שטירנע אונד זייפצטע: „מיט דעם פארשטעהער אונד דעם שמש וויל איך אויך נאך הונדערט פראצעססע אויפנעהמען; מיט מיינער רעבבעצין יעדאך ווערדע איך נימער איינען פראצעס געווינגען!“ — דער שטענדער בליעב ווירקליך אן דען בארען גענאגעלט. דער ארמע ראבבינער מוס אין פאלגע דעססען מיט דעם געזיכטע צור מויער שטעהען. פיעללייכט איזט עס בעססער, וועגן ער איינע זאלכע געמיינדע ניכט אנצוזעהען ברויכט!

*(א י י ן ר ו ס י ש ע ר ש ו ו י נ ד ל ע ר. ג ע נ ע ר א ל.) אין מאסקוי האט זיך דיעזער

שאנע אויפגאבע עס אים לעבען וואר, דיא לייטע „לוסטיג“ צו מאכען אונד פאן ארט צו ארט אויף דיא פערשיעדענע האכצייטען צו וואנדערן, האטטע אין דיעזעם אונגליקע ניכטס בעססערעס צו טהון, אלס מיט דעם הערן וואכט-מייסטער, דער אלס איין אויפריכטיגער יודען-פריינד בעקאנגט וואר, זיך אין איינע געמיטהליכע פלוידערייא איינצולאססען, נאכדעם יא וועהרענד דער דרייא-וואכען אין איזראעל קיינע האכצייט שטאטטפינדען דארף.

ווערע עס אויף יאנקעלע קלעזמער אנגעקאממען, דא ווירדע ער פיעללייכט דיא גאנצע דרייא-וואכען גערנע אבגעשאפט האבען. אין דעם יאנקעלע קלעזמער שטעקטע נעמליך איין גוט שטיק פאן איינעם רעפארם-יודען. — ער פפלעגטע נעמליך אפט צו זאגען: „עס איזט וואהר, דאס אונזערע עלטערן נאך דער צערשטארונג דעם גאטטעס-הויזעס אונד דעם יידישען שטאאטעס „איהרע הארפען אן דען באכ-ווידען פאן בבל“ היגהענגטען, דאמיט זיא „פערשטוממט“ בלייבען ביז צור אנקונפט דעם ערלאזערס (משיח); עס איזט אלל' דאס פאללקאממען ריכטיג. אללייין אויך דאס איזט וואהר, דאס אונזערע עלטערן ניכט פאם הארפען-שפיעלע לעבטען; זיא קאננטען דאהער לייכט איהרע הארפען פערשטוממען לאססען. איך אבער, יאנקעלע קלעזמער, איך לעבע יא נור פאם שפיעלען. מיר פאללט עס ביטטער, וועהרענד דער „דרייא-וואכען“ קיינען גראשען פערדיענען צו קאננען!“ — —

זא דאכטע אונזער יאנקעלע קלעזמער אין זיינעם הערצען. אללייין דיא וועלט קיממערטע זיך וועניג אום דיא נאטשלאזען רעפארם-געדאנקען דיעזעס קלעזמערס אונד ליעס איהם צו ליעבע וועהרענד דער דרייא-וואכען געוויס קיינע „חתונה“ אבהאלטען. איבריגענס וואר יאנקעלע קלעזמער איין רעכט עהרליכער מענש, דעם עס צו גאנגען וואר, דאס ער זיך וועהרענד דער דרייא-וואכען פאן דען אנשטרענגונגען דעם „לוסטיג-מאכענס“ ערהאלע. דער ארמע האטטע נעמליך וואהל צווייא פיסע, דאך וואר דער איינע בעדייטענד קירצער אלס דער אנדערע, וואס איהם דאס וואנדערן אויס איינער געמיינדע אין דיא אנדערע, אום אן אללען „חתונות“ אין דער אומגעבונג אויפצושפיעלען, זעהר ערשווערטע.

וועהרענד נון יאנקעלע קלעזמער מיט דעם וואכט-מייסטער אים געשפרעכע זא זעהר פערטיעפט וואר, דא ליעס דער האהן דעם וואכט-מייסטערס איין זאלך' לויטעס „קיקירעקי!“ ערטאנען, דאס דיא ביידען לייטע פלאטצליך אויפשפראנגען. זיא וואוסטען, דאס דיעזער קלוגע האהן נור דאמאלס איין זאלך' לויטעס „קיקירעקי!“ ערשאללען לאסט, וועגן אירגענד איינע בעדייטענדע ג ע פ א ה ר אים אנצוגע איזט.

אונד ווירקליך וואר איינע געפאהר אים אנצוגע. דער וואכטמייסטער ערבליקטע זאפארט איינען רייטענדען שאנדארם, דער איינען יודען פאר זיך הער טרייבט אונד צוואר אין דיא ריכטונג געגען דאס שטאדט-הויז. ער ערקאננטע עס אבער אויך אליאגלייך, דאס דער האכגעוואכסענע אונד בריית-שולטעריגע מאנן, דער דא פאן דעם שאנדארם אויף'ס שטאדט-הויז געטריעבען ווירד, קיין אנדערער זייא, אלס מ ע נ ד ל ג ב ו ר.

וועניגע מינוטען שפעטער וואר דיא ביזהעריגע שטיללע אין דער יודען-גאססע גענצליך געשוואונדען. איין שרייא דעם ענטזעטצענס, דער פיעללייכט דיא טאד-טען העטטע ערוועקען קאננען, גינג וויא איין שטורם דורך אללע הייזער: „דער שאנדאר ברינגט דען מענדל גבור! דער שאנדאר ברינגט דען מענדל גבור!“ דיעזע רופע וואורדען אימער העפטיגער, אלס וואללטע יעמאנד דיא גאנצע וועלט אויס דען אנגעלן העבען, אדער אלס העטטע מאן איין נייעס „חרבן“ צו בעפירכטען. פרויען אונד קינדער איילטען אויף דיא גאססע הינויס, אונד ערהאב דיא בעקאנגטע פראממע ג י ח א איין זאלך' פירכטערליכעס געשרייא, דאס זעלבסט דאס פפערד דעם שאנדארמס לייכט העטטע „שייא“ ווערדען קאננען.

אונווייט דעם נאסט-האפעס מוסטע דער שאנדארם פלאטצליך „האלט“ מאכען אונד צוואר איינציג אונד אלליין דעסהאלב, וויל דער געפאנגענע מענדל גבור ניכט ווייטער געהען וואללטע. פערגעבענס ריעף דער שאנדארם: „פארווערטס!“, פערגעבענס שטאמפפטע ער מיט זיינעם פפערדע, אום דעם איינגעפאנגענען יודען רעשפעקט איינצופלאססען — מענדל גבור ריהרטע זיך ניכט פאם פלאטצע אונד זאגטע: „איך בין קיין מארדער, קיין רייבער, קיין דיעב; איך לאססע מיך ניכט זא דורך דיא גאססען פיהרען; קאממען זיא אונטען הערום, דאס איך וועניגסטענס פאן דער מענגע ניכט געזעהען ווערדע.“

אין דיעזעם אויגענבליקע ריקטע איינע אונאיבערזעהבארע שאאר פאן פרויען אונד קינדערן אן. עס ווארע פאן דענזעלבען איין זאלכעס געשרייא ערהאבען, דאס דער שאנדארם פיר איינינע אויגענבליקע אויסער פאססונג געריעטה. — —

(פארטזעטצונג פאלגט.)

פֿערשיעדענע נייאיגקייטען.

* (אונזערע קאָניגין רייזט נאַך ענגלאנד.) וויא אוים וויען זאָעבען געמעלדעט ווירד, טריטט איהרע מאַיעסטעט דיא קאָניגין עליזאבעטהא אם 10-טען דיעזעס איינע רייזע נאך ענגלאנד אן. זיא ווירד דאזעלבסט דען גאנצען ווינטער פֿערווייללען. עס וואורדע צו דיעזעם צוועקקע בערייטס פֿאָר מאָנאטען איין פּרעכטיגעס יאגד-שלאָס געמיעטהעט, וואָ איהרע מאַיעסטעט וואָהנען ווירד. אין ענגלאנד איזט נעמליך דיא פֿוכס-יאגד זעהר אין מאָדע. דא נון אונזערע מאָנארכין בעקאננטליך איינע גראָסע פֿריינדין דעס יאגד-פֿערגניגענס איזט, געדענקט דיעזעלבע, וועהרענד דער ווינטער-מאָנאטע עבען אין ענגלאנד אם בעסטען דיעזעס פֿערגניגען זיך היגגעבען צו קאָננען. —

* (רוסישע אומטריעבע געגען אונגארן.) מאן זאגט: „דיא הערצען קעננען זיך!“ עס איזט דיעס אבער אויך פֿאָללקאָממען ריכטיג. אונגארן ווירדע געוויס רוסלאנד ניכט זאָ זעהר אנפֿיינדען, וועגן מאן ניכט פֿאָן דעם עוויגען האססע איבערצייגט ווערע, דען רוסלאנד געגען אונגארן העגט. זאָ ווירד אוים וויען זאָעבען בעריכטעט: „מאן טיישט זיך געוואלטיג, וועגן מאן גלויבט, דאס רוסלאנד אויף דאס איינגרייפֿען סערביענס אין דען קריעג ניכט מעהר רעכנעט. עס איזט דיעס ניכט ריכטיג. רוסלאנד ברויכט וואָהל דיא סערבען ניכט; אללײן עס בעאבזיכטיגט, היעדורך דען אונגארן איינען עמפּפֿינדליכען שטרייך צו פֿערזעטצען. דורך דיא טהיילנאהמע סערביענס אם קריעגע זינד בעקאננטליך צומייסט דיא אינטערעססען אונגארנס איינער געפֿאהר אויסגעזעטצט. נון זאגט רוסלאנד: איך ברויכע וואָהל ניכט דיא אונטערשטיטצונג דער סערבען, אללײן איך וויגשע דיא שעדיגונג אונגארנס, וועלכעס מיט זיינער טירקען-פֿריינדליכקייט זאָפֿיעל שפּעקטאַקעל געמאכט האט! איבערדיעס האט דיא רוסישע רעגיערונג אין בעלגראד איין בלאטט גרינדען לאססען, וועלכעס דאריף בערעכנעט איזט, דיא סלאווישע בעפֿאָלקערונג אין אונזערעם פֿאטערלאנדע געגען דען אונגארישען שטאאט צו העטצען. דער רוסישע שטאאטסמאנן אקזאקאָף ריכטעטע אן דען מעטראָפּאָליטען (סערבישען בישאָף) אין בעלגראד איינען בריעף, אין וועלכעם עס אונטער אנדערעם הייסט: „איך שוואָרע, דאס אונגארן צו גרונדע געהען מיססע!“ — זאָ דענקט מאן אין רוסלאנד איבער אונגארן! זאָ ווירקט מאן אין רוסלאנד געגען אונגארן! דאס דיא אונגארישע בעפֿאָלקערונג היעריבער מיט רעכט ערביטטערט איזט, ווירד וואָהל ניעמאנד בעצווייפֿעלן. דער „פּוטש“ אין זיעבענבירגען וועהרע ניע פֿערזוכט וואָרדען, וועהרע דיא אונגארישע בעפֿאָלקערונג ניכט איבערצייגט, דאס דער זיעג רוסלאנדס איינע טיעפֿע שעדיגונג אונגארנס צור פֿאָלגע האבען מיססטע. האָפֿפֿענטליך ווירד דיא אונגארישע רעגיערונג, עבען אין ריקזיכט היעריף, דיא טהיילנעהמער אם זיעבענבירגער „פּוטש“ ניכט שטרענגע בעשטראפֿען לאססען.

* (דרייא פֿעלשער רוסישער רובעל פֿערהאפֿטעט.) אם 22-טען פֿאָריגען מאָנאטס ערשיען בייא דעם יידישען קסילאָגראפֿען (היערונטער פֿערשטעהט מאן איינען גראוואָר, וועלכער דיא צום דרוקען נאָטהיגען פּלאטטען פֿערפֿערטיגט) איגנאַץ קאָהן אין וויען, איין פֿרעמדער מאנן. דיעזער פֿרעמדע ערזוכטע העררן קאָהן אונטער פֿערשפּרעכונג איינער רייכען בעלאָהנונג, איהם דיא ארט אונד וויזע מיטצוטהיילען, וויא דען דער דרוק מיט האָלצ-אָדער שטיין-פּלאטטען בעווערקשטעלליגט ווערדען קאנן; פֿערנער ערזוכטע ער אום דיא מיטטהיילונג, וויא דענן דער דרוק מיט „פֿערשיעדענען פֿארבען“ אויסצופֿיהרען זייא. דער פֿרעמדע שטעללטע היעבייא דעם איגנאַץ קאָהן איינען פֿערדיענסט פֿאָן 20,000 גילדען אין אויסזיכט. דעם איגנאַץ קאָהן ערשיען דיא גאנצע זאכע זעהר פֿערדעכטיג. ער ערשטאטטעטע דאהער דיא אנצייגע היעריבער בייא דער פּאָליצייא. עס וואורדע פֿאָן דער פּאָליצייא דיא איבערוואכונג דעם פֿרעמדען אנגעאָרדנעט, אום איהן אנלעסליך איינעס ווייטערן בעזוכעס בייא איגנאַץ קאָהן צו פֿערהאפֿטען. בייא דער נעכסטען צוזאממענקונפֿט פֿאָרדערטע דער פֿרעמדע העררן קאָהן אויף, איהם פּלאטטען אנצופֿערטיגען, מיט דענען מאן „רוסישע רובעל“ דרוקען קאנן. ער פֿערשפּראך העררן קאָהן היעפֿיר איינע ענטלאָהנונג, דיא עבען נור איין זאָלכער אין אויסזיכט שטעללען קאנן, דער פֿאלשעס געלד מאכט אָדער מאכען וויל. היעפֿיר מוססטע הערר קאָהן דעם פֿרעמדען בלאָס געשטאטטען, דאס ער אונד זיינע צווייא פֿריינדע דען דרוק דער רוסישען רובעל אונטער זיינער אויפֿזיכט אויספֿיהרען זאָללען. דיא פּאָליצייא ליעס דען מאנן פֿאָרלייפֿיג נאָך איממער ניכט פֿערהאפֿטען, אום דאס ענדע דעם פֿערברעכערישען פּלאנעס אבצואווארטען. טאגס דאריף ערשיען דער פֿרעמדע וויעדער בייא העררן קאָהן. דא דיעזער אבער ניכט צו הויזע וואר, איבערגאב ער דעססען פֿרויא איינען פֿינפֿציגער אונד איינע עכטע רוסישע באנקנאָטע פֿאָן 25 רובעלן. דיעזע רובעל-נאָטע זאָללטע אלס „מוסטער“ דיענען פֿיר דיא פּלאטטע, וועלכע הערר קאָהן אנצופֿערטיגען העטטע. דיא פּאָליצייא האט אינצווישען ערפֿאהרען, דאס דער פֿרעמדע יאָהאנן גראָססמאנן הייסע, אוים רוסלאנד געבירטיג זייא אונד מיט צווייא אנדערען יונגען לייטען אין איינעם האָטעל אין דער אינגערן שטאדט וואָהנע. גראָססמאנן איזט פֿאָטאָגראף. ער ארבייטעטע מעהרערע יאהרע היגדורך אין דרעזדען, זייט איינעם יאהרע יעדאָך היעלט ער זיך אין בעלגראד אויף. דיא צווייא מיטרייזענדען וואַרען סערבישע פֿרייוויללינע, דיא אים פֿאָריגען יאהרע דען קריעג געגען דיא טירקייא מיטמאכטען. דיא פּאָליצייא נאהם נאטירליך אללע דרייא אין האפֿט. ביים פֿערהאָרע בעהויפּטעטע גראָססמאנן, דאס עס איהם גאר ניע איינגעפֿאללען, רוסישע רובעל פֿעלשען צו וואָללען. ער ברויכטע דיא פּלאטטען צו איינעם גאנץ אנדערן צוועקע. ער וואָללטע נעמליך דען קריעגס-שויא-פּלאטץ אין בולגאריען ערסט פֿאָטאָגראפֿירען אונד דאנן צים פֿערקויפֿע מיטטעלס דיעזער פּלאטטען דרוקען. דיא 25 רובעל-נאָטע האבע ער דער פֿרויא קאָהנ'ס נור צו דעם צוועקע איבערגעבען, דאמיט איהר מאנן דיא פֿיינהייט דיעזער גראווירונג זיך מערקע. דיא ביידען פֿריינדע דעם גראָססמאנן בעהויפּטען, פֿאָן דען פּלענען דעם גראָססמאנן ניכטס צו וויססען. זיא וואוסטען גאר ניכט, דאס גראָססמאנן בייא איינעם קסילאָגראפֿען געוועזען אונד איבער דיא אנפֿערטיגונג פֿאָן דרוק-פּלאטטען אונטערהאנדעלטע. — עס איזט זעלבסט-פֿערשטענדליך, דאס דיא דרייא פֿרעמדען ניכט אלזאָבאלד אויף פֿרייען פֿוס געזעטצט ווערדען. דיא וויענער פּאָליצייא ווירד זיך דיא מיהע נעהמען, גענינענדע בעווייזע צו פֿערשאפֿפֿען, דאס דיא פֿרעמדען ווירקליך דיא פֿעלשונג רוסישער רובעל בעאבזיכטיגטען. — אוים אללי דעם ערזעהען וויר, דאס מאן אין וויען דאריבער וואכט, דאס דער רוסישע שטאאט דורך רובעל-פֿעלשער קיינען שאדען ערליידע. עס פֿראגט זיך נון: אָב דיא פּעטערסבורגער פּאָליצייא זיך פֿיעל דארום קיממערן ווירדע, ווענן יעמאנד דאָרט עסטערייכישע שטאאטס-נאָטען פֿעלשען וואָללטע! וויר זאָרגען וואָהל פֿיר רוסלאנד — רוסלאנד היגגעגען זאָרגט פֿיר אונס געוויס בלוט-וועניג. עס ווירדע זיך נאָך פֿרייען, ווענן אונס איין שאדען צוגעפֿיגט ווירדע!

* (קאָמישער פּראָצעס איינעס ראבבינערס אין באָהמען.) דאס וויענער „טאגבלאטט“ בריגגט פֿאָלגענדען קאָמישען געריכטס-פֿאלל, דער זיך צווישען דעם געמיינדע-פֿאָרשטעהער, דעם געמיינדע-שמש אונד דעם ראבבינער איינער קליינען „קהלה“ אין באָהמען דיעזער טאגע אבגעשפּיעלט. דער זאכפֿערהאלט איזט פֿאָלגענדער: דער ראבבינער ר'

פֿאָלליעטאָן.

מענדל גבור.

איינע ערצעהלונג פֿאָן א' בערנשטיין.

עס וואר אן איינעם דיענסטאג נאכמיטטאג אין דען „דרייא-וואָכען“. אונד דיא טרויער-טאגע דער דרייא-וואָכען וואַרען צו יענער צייט פֿאָן דען יודען נאָך זעהר ביטטער עמפּפֿונדען. מאן טרויערטע ווירקליך אונד צוואר ניכט בלאָס אוים „רעליגיאָזעם“ געזיכטס-פּונקטע איבער דיא צערשטאָרונג ירושלים'ס אונד דען אונטערגאנג דעס יידישען שטאאטעס. מאן טרויערטע פֿיעלמעהר אויך, וויל מאן דען „הארטען דרוק“, דען דער יודע אויסצושטעהען האטטע, זעהר שמערצליך אונד זעהר עמפּפֿינדליך פֿיהלטע. דיא יודען וואַרען ניכט בלאָס ניכט גלייכבערעכטיגט, זאָגאַרען זוכטע מאן דענזעלבען יעדע לעבענס-קוועללע צו פֿערשטאָפּפֿען, יעדען נאהרונגס-צווייג אבצושניידען. זעלבסט דאס געמיינסטע געשעפֿט, וועלכעס דער יודע צור בעשאפֿפֿונג זיינער לעבענס-בעדירפֿניססע טרייבע: זאָללטע, וואורדע איהם אונענדליך ערשווערט. אָהנע „הויזיר-שיין“ דורפֿטע עס ניעמאנד וואגען, דען בויערן אויף דען דאָרפֿערן עטוואס צו פֿערקויפֿען אָדער אבער פֿאָן דענזעלבען אויך נור איין אלטעס, אונברויכבארעס שטיק אייזען צו קויפֿען. אונד עבען בייא דעם אנזוכען אום ערטהיילונג איינעס זאָלכען הויזיר-שיינעס, דא צייגטע זיך אללי דיא אונגערעכטיגקייט, דיא בעהאָרדען געגענאיבער דען יודען וואלטען ליעסען. פֿאָר אללעם גאלט עס, דאס נור דען „גרייזען“ יודען איין הויזיר-שיין ערטהיילט ווערדע, דיא אבער איהרער „אלטערס-שוועכע“ וועגען צום הויזירען-געהען ניכט מעהר געאייגנעט וואַרען, אונד זאָגאַר פֿאָן דעם „גראָסען רעכטע“, דער איהנען קראפֿט דעס הויזיר-שיינעס איינגערייִמט וואורדע, קיינען פּראקטישען געברויך מאכען קאָננטען. דען יינגערען, קרעפֿטיגערען לייטען וואורדע קיין הויזיר-שיין ערטהיילט, נאטירליך איינפֿאך אוים דעם גרונדע, וויל דיעזע פֿאָם הויזירען ווירקליך איינען נוטצען האבען קאָננטען, דען מאן איהנען אבער ניכט גאָננטע. דא בליעב אבער נאָך איבערדיעס איין ווייטער שפּיעלרוים פֿיר דיא וויללקיר דער בעהאָרדען. מאן קאָננטע נעמליך טראָטץ געבורטס-שיינע אונד אללערלייא צייגניססע יענעס אלטער ניכט נאכוויזען, וועלכעס פֿיר דיא ערטהיילונג איינעס הויזיר-שיינעס ערפֿאָרדערליך וואר. דיעזעס אלטער קאָננטע נור דאדורך נאכגעוויעזען ווערדען, ווענן מאן יענעם בעאמטען, דער איבער דיא אויספֿאָלגונג איינעס געבורטס-שיינעס צו ענטשיידען האטטע, אָפֿפֿענטליך וואָהל נור דאס געזוך אום דען געבורטס-שיין אונטערברייטעטע, אים געהיימען יעדאָך אויך „צווייא ששיק צעהנער“ צושטעקטע. קורץ: פֿירס געלד קאָננטע מאן אמטליך „אלט“ ווערדען. נון, זאָ ביללינ קאָננטע מאן יעדאָך נור דאנן דאס אמטליכע אלטער עררייכען, ווענן מאן אין ווירקליכקייט בערייטס אלט וואר. בייא יונגען לייטען גינג דיעס פֿיעל שוויעריגער. דא וואגטע דער בעטרעפֿפֿענדע בעאמטע עס ניכט, אויף איינע פֿויסט פֿיר דען פּרייז פֿאָן „צווייא ששיק צעהנער“, אוים יונג — אלט צו מאכען. דא וואר'ס נאָטהיג, דאס מאן בייא יעדעם איינצעלנען מיטגליעדע דער בעהאָרדע זיין „אלטער“ דורך „איינינע ששיק צעהנער“ נאכוויזע, אום נור איינען הויזיר-שיין צו ערלאנגען. ווער אבער זאָ פֿיעלע „צעהנער“ האטטע, פֿערציכטעטע יא גערן אויף דיא עהרע, דאס רעכט צום הויזירען-געהען זיך צו ערווערבען.

אין איינער זאָלכען דריקקענדען צייט וואר'ס, אין דער אונזערע ערצעהלונג זיך אבשפּיעלט. אונד עס וואר וויא געזאגט, אן איינעם טאגע דער „דרייא-וואָכען“. דיא יודענגאססע וואר וויא אויסגעשטאָרבען. בעפֿאנדען זיך יא דיא פֿרויען אונד קינדער אין איהרען וואָהנונגען צוריקגעצאָגען, אום זיך דען בליקען דער באָזוויללינען בעפֿאָלקערונג ניכט אויסצוזעטצען, וועהרענד דיא מענגער, יונג אונד אלט, מיט אונד אָהנע הויזיר-שיינע, אויף דען דאָרפֿערן הערומהויזירטען, אום מיט דען בויערן האנדעל אונד וואנדעל צו טרייבען. פֿרייליך בעשטאנד היעבייא דיא גאנצע קונסט דער אונבערעכטיגטען הויזירער, זיך בייא איהרעם געשעפֿטע פֿאָן קיינעם זשאנדארם ערווישען צו לאססען. פֿאסט קיין לייט וואורדע שטונדענלאנגע אין דער שטיללען גאססע פֿערנעהמבאר. בלאָס דער האהן דעם וואכטמייסטערס פּלאטטערטע הייפֿיג הין אונד הער. דיעזער מערקווירדיגע האהן וואר אין דער גאנצען יודען-גאססע בעקאננט אונד זאָלל געשיידטער געוועזען זיין אלס זיין הערר זעלבסט, דער זאָנסט זעהר גוטמיטהיגע אונד עהרליכע וואכט-מייסטער, דער פֿאָר דעם הויזע דעם בירגערמייסטערס זיינען שטאנד-פּלאטץ האטטע.

דיעזער וואכט-מייסטער מיט דעם עכט גוטמיטהיגען אויסזעהען לאג עבען פֿאָר דער וואָהנונג דעס בירגערמייסטערס אים טהאָר-איינגאנגע. נעבען איהם לאג זיין לאנגיעהריגער פֿריינד, יאנקעלע קלעזמער. (אים יידישען ווירד איין מוזיקאנט „קלעזמער“ גענאננט פֿאָן דעם העברעאישען „כלי זמר“.) דיעזער יאנקעלע קלעזמער, דעססען